

Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi

Kansallinen ohjelma demokratian ja osallistumisen edistämiseksi

- Hallitusohjelmassa linjataan, että hallitus valmistelee ja toimeenpanee kansallisen ohjelman demokratian ja osallistumisen edistämiseksi (=Demokratiaohjelma).
- **Eriyisenä tavoitteena on äänestysaktiivisuuden edistäminen sekä lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen.**
- Lisäksi ohjelmalla on tarkoitus
 - kehittää **demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen** hyviä käytäntöjä;
 - vahvistaa hyvän **keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria** yhteiskunnassa jo lapsesta lähtien perustuslaillinen sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten;
 - **edistää nuorten osallisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta** muun muassa vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla
 - paikalliseen kansanvaltaan turvautuen hallitus vauhdittaa hallittua kehitystä kohti **luovempaa ja dynaamisempaa paikallishallintoa** ja varmistaa **lähidemokratian toteutumisen**.

Demokratia ja vaalit: kehittämishankkeita Suomessa

- **Demokratiaohjelma**, toimeenpanosuunnitelman laadinta 2024 (VNP), toimeenpano 2025–2027
- **Kansalaisjärjestöstrategia**, strategian laadinta 2024 ja toimeenpanosuunnitelma 2024–2027
- **Käsitellään parlamentaarisesti kansalaisaloitejärjestelmän ja muiden aloite- ja kuulemisjärjestelmien kehittämiseen liittyvät kysymykset.** Virkamiestyöryhmä ja parlamentaarinen ohjausryhmä, 2024–2025 jonka jälkeen mahdollinen lainvalmistelu
- **Vaalijärjestelmän suhteellisuuden parantaminen**, parlamentaarinen työryhmä ja lainvalmistelu. Aikataulu: 2023–2025
- **Sähköinen ehdokasasettelu** (asetaehtokkaat.fi) ja vaaleihin liittyvät lomakkeet, valmistelutyöryhmä jossa OM ja ORK sekä myöhemmin IT-toimittaja. Valmistellaan HE 2023–2024, jonka jälkeen tehdään IT-järjestelmän hankinta
- **Vaali- ja puoluerahotuslain ja puoluelakiin sekä vaalilakiin liittyvät muutokset**, 2023–2024. HE annetaan syksyllä 2024. Vaalikäytäntöjen kehittäminen ja äänestysaktiivisuuden edistäminen, virkavalmistelu yhdessä STM:n ja OKM kanssa.
- Poikkihallinnollinen **skenaariotyö vaalien toimittamisesta erilaisissa kriisi- ja poikkeusoloissa**, virkamiestyöryhmä 2024–2025.
- Seurataan **avoimuusrekisterin toimivuutta ja tehdään lainsäädännön arviointi** hallituskauden loppupuolella. Virkavalmistelu, selvitys ja arviomuistio 2026

Demokratia ja vaalit: kehittämishankkeita Suomessa ja EU:ssa

IT-kehittämishankkeita:

- **Vaalitietojärjestelmän (VAT)** uudistaminen
- **Vaalipiirilautakuntien talous- ja henkilöstöhallintoon** liittyvän ohjeistuksen, hankintamenettelyiden ja IT-ratkaisujen kehittäminen
- **Lausuntopalvelun** uudistaminen
- **Hyvinvointialuealoite.fi**-palvelun kehittäminen, muiden aloitepalvelujen siirtoprojekti, sekä muiden palvelujen kehittämistehtävät
- **Avoimuusrekisterilain** toimeenpanon tukeminen

EU-hankkeita:

- EU:n puolueasetus
- Euroopan unionin vaalisäädös
- Poliittisen mainonnan avoimuutta koskeva asetus
- Demokratian puolustuspaketti

Demokratiaohjelman valmistelu ja aikataulu

- OM asetti 11/2023 poikkihallinnollisen virkamiestyöryhmän valmistelemaan demokratiaohjelmaa ja koordinoimaan sen toimeenpanoa. Puheenjohtajuus on jaettu (OM, OKM).
- Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi valmisteltiin kevään 2024 aikana.
- Sidosryhmäkysely joului-tammikuussa, sidosryhmäkuulemiset helmi-maaliskuussa 2024, lausuntokierros & lasten ja nuorten kuulemiset kesä-syyskuussa 2024, STOH-ministeriryhmä lokakuussa (alustava).
- Valtioneuvoston yleisistunto loppuvuonna 2024
- Ohjelman toimeenpano 2025–2027 (tp-suunnitelma)
- Hankkeen tiedot [valtioneuvoston Hankerekisterissä](#)

Sidosryhmäkuulemiset 2024

- Oikeusministeriö järjesti **viisi eri kohderyhmille suunnattua kuulemistilaisuutta** helmimaaliskuun 2024 aikana. Lisäksi kuultiin **neljää neuvottelukuntaa** demokratiaohjelman teemoista. Tilaisuudet järjestettiin hybridinä tai kokonaan verkossa (Teams).
- Kuulemistilaisuuksissa oli mukana demokratiaan, osallisuuteen, demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen, keskustelukulttuuriin tai muihin demokratiaohjelman teemoihin perehtyneitä **tutkijoita, kasvatust- ja koulutusalan ammattilaisia** varhaiskasvatuksesta, kouluista, oppilaitoksista ja korkeakouluista, Opetushallituksesta ja kunnista sekä opetus- ja kasvatustalan järjestöistä. Lisäksi kuultiin kuntien ja hyvinvointialueiden **nuorisovaltuustojen edustajia ja ohjaajia, osallisuusasiantuntijoita ja muita viranhaltijoita**.
- Erilliset kuulemistilaisuudet pidettiin **Valtion nuorisoneuvoston, Maaseutupolitiikan neuvoston, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan (KANE) sekä Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) jäsenille**.
- Tilaisuuksiin osallistui **yhteensä lähes 300 henkilöä**.
- **Kooste sidosryhmien palautteista on julkaistu [OM:n verkkosivuilla](#)**.

Tilannekuva: Suomalaisen demokratian haasteita

Suomi pärjää hyvin kansainvälisissä demokratiavertailuissa, mutta suomalaisen demokratian haasteita ovat mm.:

- osallistumisen eriarvoistuminen ja kasautuminen
- äänestysaktiivisuuden eriytyminen esimerkiksi sosioekonomisen aseman, kielen ja sukupuolen mukaan
- eri väestöryhmien välisten erojen kasvaminen koetussa luottamuksessa
- kyberuhkien, disinformaation ja informaatiovaikuttamisen riskin kasvaminen
- poliittisen vastakkainasettelun vahvistuminen ja keskustelukulttuurin kärjistyminen
- virkamiehiin, päättäjiin, toimittajiin, tutkijoihin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoihin kohdistuvan järjestelmällisen häirinnän lisääntyminen
- kansalaisyhteiskunnan taloudellisten toimintamahdollisuuksien heikkeneminen
- koulujen ja oppilaitosten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen eriytyminen

Periaatepäätöksen sisältörunko (luonnos)

- Periaatepäätös

- Tilannekuva (tiivistelmä)
- Keskeiset linjaukset ja toimenpiteet demokratian ja osallistumisen edistämiseksi vuosina 2024–2027
 - Edistämme äänestysaktiivisuutta
 - Vahvistamme lasten ja nuorten osallisuutta
 - Kehitämme demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyviä käytäntöjä
 - Vahvistamme hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa
 - Kehitämme paikallishallintoa ja varmistamme lähidemokratian toteutumisen
 - Kehitämme kansallista demokratiapolitiikkaa
 - Edistämme demokratiaa Euroopan unionissa ja kansainvälisesti
- Ohjelman valmistelu, toimeenpano ja seuranta

- Liitteet: tilannekuvaus

- Demokratian tila kansainvälisesti ja Suomessa
- Demokratiapolitiikka Suomessa ja EU:ssa
- Suomen osallistuminen kansainväliseen demokratiayhteistyöhön

Huomioitavaa

- Periaatepäätöksellä on tarkoitus linjata **strategisella** tasolla hallitusohjelmakirjausten toteutuksesta.
- Kun periaatepäätös on hyväksytty, laaditaan **toimeenpanosuunnitelma**, jossa esitetään konkreettiset toimenpiteet ja vastuutahot.
- Ohjelmalle **ei ole erillistä määrärahaa**, vaan toimenpiteet pyritään toteuttamaan käytettävissä olevin resurssein/virkatyönä.

Kiitos!

Haluatko liittyä demokratiaohjelman postituslistalle?

Oikeusministeriö viestii postituslistalle ilmoittautuneille henkilöille / organisaatioille demokratiaohjelman valmistelun etenemisestä ja toimeenpanosta vuosina 2024–2027. Lähetämme noin 6–7 uutisviestiä vuodessa.

Ilmoittaudu postituslistalle osoitteessa:

<https://link.webropolsurveys.com/S/6FD08303B8CE603D>

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET